

**Семей Мемлекеттік Медицина Университеті
Наркология, психология және неврология
кафедрасы**

Гашишты нашақорлық

Орындаған: Жанысова Н.С.

Бейсенбина А.

Тексерген: Шаймарданов Е.Қ

Каннабиноидтар

- *Канабис (конопля)*- марихуана, хусус, гунья, дагта, черес, кафур, дурь-бұл Азияда, Африкада, Оңт. Америкада өсетін үнділік сораның жасыл өсімдігі шикізат болып табылатын кез-келген наркотиктер.
- Канабис (конопля) құрамындағы психобелсенді заттар *каннабиноидтар* есірткілі әсер көрсетеді. Канабис құрамында шамамен 60 каннабиноид бар, олардың кейбіреулері биологиялық белсенді болып табылады.

- Аса белсенділігі *-транс-Д-9-тетрагидроканабион (ТГК)*, дәл осы препарат канабис препараттарының есірткілі әсеріне жауапты.
- Есірткі әсері сондай-ақ , өсу жағдайына , жиналған өсімдіктің жасына, сақтау шарттарына тәуелді. Сонымен қатар ТГК өсімдіктің әртүрлі бөліктерінде біркелкі емес таралған. Сондықтан да канабистің әртүрлі бөліктерінен дайындалған есірткі заттар әртүрлі атауларға ие:
 - Канабис (канапля) сабағы және жапырағына аздап гүлін қосып дайындалған есірткі- марихуана деп аталады. Канабис шөбінің гүлденген ұштарынан жиналған шайыр(смола) тәрізід зат- *гашиш (анаша, банг, хурус т.б.)* деп аталады.

Тарихы

- Конопля препараттарын алғашқы тас ғасырынан бастап қолданған. Бұл шөптер ауырсынуды басу үшін қолданған. Көбінесе Индия, Қытай елдерінде көп қолданған. Америкада XVIII ғасырдан бастап қолданыла бастады. Конопля препараттарын алғашқы зерттеулер XIX ғ. басына жатады. бұл зерттеулерде канабистің терапевтік қасиетін айтады.

- Алайда, ХІХғ аяғында оның емдік қасиеттеріне күмән туып, яғни гашиш адамдарда ашушандық, агрессия т.б. бұзылыстар, марихуана есте сақтау, ойлау қабілетінің төмендетуіне байланысты медицинада қолданыстан шығуына әкеледі. Гашишпен әуестену кезеңі оның таралуында орын алады. АҚШ-та 30 жылдарда марихуана қолдануға тиым салынып, қатты айыпталды.

- Алайда, 60 -70шы жылдары марихуананың қолданылуы эпидемиялық сипатқа ие болды. Ал 90-шы жылдары марихуананың қолданылуы АҚШ-та, Австрияда, канадада, европа елдерінен Нидерланды және бұрынғы КСРО елдерінде эпидемиялық деңгейге жетті. Қазіргі таңда гашиш көптеген елдерде заңсыз түрде қолданылуда.

Гашишты нашакорлық

Гашиш — құрғатылған, тығыздалған смола тәрізді зат. Оны Индияда және Америкада және Қазақстанда, Шуда өсетін коноплянын беткейінен алады («*cannabis indica*», «*cannabis americana*»). Гашиштың басқаша атауы: анаша, паль, дурь, шмаль, план.

- Гашишті май – бұл өңделмеген материал немесе шайырдан экстракция көмегімен алынған концентрленген канабиноидтар. Марихуана гашишке қарағанда наркогенділігі аз. Онда 0,5% -дан 4% дейін ТГК, гашиште 2%-дан 8% -дейін, алайда, концентрациясы 10-20% жетеді. Гашиштік майда ТГК концентрациясы 15% дан -50% дейін болады.

Қабылдау түрлері:

- Шайнау
- Тарту, табакпен араластырып немесе таза смола түрінде
- Спирт немесе тағамдарға қосып
- Қайнатып, кофе тәрізді
- Калльян түрінде қабылданады

Этиологиясы

- **Социологиялық (әлеуметтік):** мамандығы; алған ақпараттылығы , тұратын мемлекеті (үшінші елдер).
- **Отбасылық факторлар:** егер ата – анасы наркотиктерді қабылдаса , толық емес отбасы;
- **Жеке тұлғалық фактор:** адамның мінез-құлығы, санасы, ойлау қабілеті өзгереді, алған білімі, ұлты, жасы, жынысы.

- **Қоршаған орта факторы:** жиі тұрғылықты орнын ауыстыру, тұрғылықты жеріне байланысты.
- **Биологиялық факторлар:** әртүрлі адамдар ағзасының индивидуалды ерекшеліктеріне байланысты.
- **Тұқым қуалаушылық.** ДНҚ құрылымының өзгерістері.

- **Психологиялық немесе психикалық факторлар:** әртүрлі психикалық жағдайларда стресстік жағдайлардан құтылу үшін , депрессия әсерінен, көптеп наркотикалық заттарды қолдану (ұйықтататын, тыныштандыратын, психостимуляторларды және седативті заттарды қолдануда дамиды).
- **Жарақаттар,** ауыр инфекциялық аурулар, онкологиялық аурулар, мүгедектер.

Гашишпен улану:

алғашында 2-5мин ұзақтығы — жеңіл бас айналу сезімі, көз алдында бәрі шомылып жүргендей. Кейін жылулық, қолдағы, аяқтағы ауырлық сезімі, ақымақтану (одурение) 10-20мин өткен соң қоршаған ортаға, түске, дыбысқа, өз денесіне деген сезім бұзылыстары байқалады.

Гашишпен уланудың ерекшеліктері:

Адам өзін сырттан бақылай алатындай және өз-өзімен болып жатқанды бағалай алады.

- Психогенді канабиноидтар сіңіріледі, қанға түсіп, шылым шегу үрдісінде инголяция кезінде өте тез пик деңгейіне жетеді. Ішке қолданғанда қанда концентрациясы ПИК деңгейіне шамамен 2 сағаттан кейін жетеді. Гашишті табакпен бірге қосып шегеді, таза шайырды (смола) сирек шегеді. Толеранттылық шегілген папирос санымен бағалайды.

Гашишты улану патогенезі: Каннабиоидты шегу кезінде қан ағымына тетрагидроканнабинол шамамен 50% түседі. Сарысуда тетрагидроканнабинолдың концентрациясы шыңына 70 минут ішінде жетеді. Негізгі психотропты әсері наркотиктің нейромедиатор ацетилхолинге әсер етеді. Наркотик ацетилхолиннің циркуляциясын төмендетеді көбінесе гиппокампте, ал ол нейротрансмиттердің белсенділігін төмендетеді. Сонымен қатар серотониннің көптеп бөлінуін ынталандырады.

Есірткі жоғары майда ерігіш болып табылады және май тіндерінде жиналады.

Канабиноидтар бауырда және өкпеде метаболизмге ұшырайды.

Жартылай ыдырау кезеңі -19-57сағат. Есірткі іздері қан айналымында 2-4 апта ішінде анықталады. Оның таным, еске сақтау қалпына келтіру, қабылдау, қозғалыс үрдісіне маңызды орын алатын болжайды.

Гашиштік ұлану

- **Бірінші кезең** Міндетті емес. 2-5 минуттан кейін қорқыныш сезімі, күдіктену пайда болады. Сыртқы тітіркендіргіштерді қабылдау өршиді. 5-10 минутқа созылады.
- **Екінші кезең** Босаңсу, жеңілдік, мейірімділік байқалады. Қабылдау, ойлау және сана бұзылыстары кеңістік, түстер, дыбыстар және шу сипатын және қарқындылығын, өз денесі кескінін қабылдау бұзылыстарымен көрінеді. Бұл қасиеттердің көрінуі индивидуальды. Ойлау интоксикация басталуына қарай эмоциялық сипатта болып, сапасы мен жылдамдығы өзгереді.
- **Екінші кезең** -Жиі бұл мейірімділік, сирек қорқыныш. Топ мүшелерін бағалау байқалады. Шешім қабылдаудың жеңілдігі, іс – әрекетінде немқұрайлық жауапкершілік тән. Ойлау жылдамдығы күшейеді. Сананың бұзылуы біртіндеп дамып, интоксикация күшейген сайын тарылады. Есірткі қолданатын топтағы психикалық қатынас формасында көрінеді. Әрбіреуі жанындағы адамның сұрағына жауап береді, сөздерін тыңдайды, репликаларын көрсетеді.

- **Үшінші кезең.** Қабылдаудың парадоксальдығымен., эмоциялық шатасумен, басынан өткізілген сезімдердің қабаттылығымен сипатталады. Ойлау байланыссыз, үзіліссіз сипатта болады. Есі бұлыңғыр эмоциялық шатасу аффекттің индуцирленген мимкалық имитациясымен көрінеді. Нашақор жанындағы адамға қуанышсыз күледі, уайымсыз жылайды. АҚҚ жоғарылайды, тахикардия. Дискоординация күшейеді.
- **Төртінші кезең.** Бозару, әлсіздік, гипотензия, арефлексия. Тәбеті жоғары. Есі анық. Алайда, тежелу, апатия байқалады. Кейін ұзақтығы 10-12 сағатқа созылатын, тынышсыз, беткей сөйлейтін ұйқы болады. Оянған соң қайтадан көп тамақ ішеді.

-

Гашиш кезінде болдырмау синдромы

- **Бірінші кезең.** Негізгі көріністері. Қарашық кеңейген, есінеу, қалтырау, әлсіздік, бұлшықет босаңсуы, мазасыздану, дисфория, ұйқы және тәбетінің жоғалуы. Шекеннен кейін 4-5 сағаттан кейін дамиды.
- **Екінші кезең.** Көріністері : жалпы вегетативті қозу артады. Бұлшықеттер қатайған, аздаған тремор, гиперрефлексия, жеке бұлшықет шоғырларының тартылуы мүмкін. АҚҚ жоғарлайды, тамыр соғысы, тынысы жиілейді. Алғашқы тәуліктердің аяғында есірткі қолданбағанда көрінеді.

- **Үшінші кезең.** Синестопатиялық, яғни гашишизмге тән байқалады. Науқас кеудесінде ауырлық, басу сезімін, тынысының қиындауын, жүрегінде ауырсыну, қысу, басының әсіресе төбесінде және самайында қысу және басу сезімін сезінеді. Теріде және тері астында күйдіру, жағымсыз пісу, тартылу, өрмелеу сезімі байқалады.
- Науқас жалған сезімдердің себебін дұрыс бағалайды. Компульсивті әуестену өзінің қарқындылығына жетеді. Науқастар жылауық болады. Асқынбаған абсистенция кезінде астениялық депрессия дамиды. Үрейлі мазасыздану байқалғанда, қабылдамағанда 3-5 ші тәулігінде абстинетті психоз болуы мүмкін. Бұл фаза есірткіні қолданбағанда 2-ші тәулікте көрінеді.

Гашиштік улану кезінде симптомдардың ауысуы:

1.Моторлы қозу – субъект қозғалысы, секіргісі, билегісі келеді..

2.Тәртібін бақылаудың әлсіреуі - таныс емес идеяларға тұрақты көңіл аударуға тырысады. Кенеттен күлкілі емес қандайда бір эпизод оның адекватты емес, тоқтаусыз күлкісін шақырады.

3.”Состояние дурмана “- бұл жағдайда адамдар жиі өзінің ессіз қозғалыстарында , айтқан сөздерінде, істерінде, сағымдарында, галлюцинацияларда көрінетін бағалы ойларын айтады.

4.Ойлар диссоциациясы – сөйлеуге және өз ойын айтуға қажеттілігін көрінетін сәйкес келеді. Бұл сөйлесулер өзгеше болады: сөйлесуші адамды субъектің ойға сыймайтын сөздері таң қалдырады, олар оны түсінбеушілікке апарады. Бұған субъект мағынасыз күлкімен жауап береді. Субъект толқып сөйлейді, ұсақ нәрселерге бола қатты дауласады және айналасындағы адамдар ол сезетін толқуларды түсінбегеніне таң қалады.

5.Өзіндік “мен” гипертрофиясы – субъект өзін жоғары адамзат деп есептейді. Өзінің жолдастарын барлық жағынан төмен санайды.

6.Сандырақтық қозу – сыртқы қоршаған адамдар немесе заттарды дұрыс, нақты емес қабылдау. Бұл жағдайда сезімдердің ерекше өршуімен, ойлардың гипертрофиясымен саналады.

7.Шу алдындағы қорқыныш - ойдың шатасуының артуымен қосылады. Жарық сәттер қысқарып, субъекті біртіндеп өзінің субъективті уайымдар басып, әдетте сағаттын тықылы және масалардың ызалы жабысқақ сезімдерді сезеді. Аздаған күш жұмсаудың өзі мүмкін емес болып көрінеді. Адам апатия көңіл күйдің төмендеу жағдайында болады.

8.Уақытты қабылдаудың бұзылуы – уақыт шексіз баяу сияқты болып, екі анық әсердің арасында көптеген анық емес, жиі аяқталмаған басқа әсерлердің болуы. Уақыт оларды еске түсірумен ғана өлшенеді. Сондықтан да аяқталмайтын ұзақ болып көрінеді.

9. Кеңістікті қабылдаудың бұзылысы - субъект және жанында тұрған адам арасындағы қашықтық үлкен болып көрінеді. Егер баспалдақ қойса, оның сатылары аспанға жететін сияқты.

10. Қабылдаудың бұрмалануы- бұл сатыда – бұл сатыда сезінулер, соның ішінде көру және есту ерекше өршиді. Алайда, қабылдау бұрмаланған. Заттардың пішіні және суреті өзгерген сияқты болып көрінеді.

11. Тұлғаның ажырауы (раздвоение) – ерекше жағдайда сезінеді, бір жағынан қалыпты өмір сүретін өзіндік “мен” сезінсе, екінші жағынан онымен бірге қандайда бір ғажайып және тұрақты емес біреу бар екенін және ол сансыз идеяларды қоздырады.

12. Жоғарылаған сезінудің пайда болуы – масаю жағдайындағы адамға бір зат бар екенін және оны тез арада көз алдына елестетуін айтса болғаны. Оның сезіміне әсер ететін кез келген әсер тез арада жалған қабылдауды шақырады (сағымдар немесе галлюцинациялар)

13. Галлюцинациялардың туындауы – кейбір субъекттерде болады. Оларды жабайы аңдар аңдып жүр немесе өлтіру қаупі төніп тұрғанына сенімді.

14. Дыбыстарға жоғары сезімталдық – аса әлсіз музыкалық дыбыс, ішектердің дыбысы өте қатты сезіледі.

15. Онейриялық экстаз жағдайы – интоксикацияның жоғары нүктесі болып табылады. Егер бейнеленген қозу осы жоғары нүктеге жетпесе, күшті ойларын ояту біртіндеп қоюлануына түседі. Шаршаған ми енді кезбе ес елесті бақылауға қабілетті. Жыныс жүйесіне ерекше әсері интоксикацияның критикалық сәтінде эротикалық қозу басталуымен көрінеді. Бұл кезде ешқандай физикалық өзгерістер болмайды. Бұл нақты мильқ феномен.

• Клиникасы

1. Жедел интоксикация;
2. эйфория ;
3. Қарашықтың үлкеюі;
4. Конъюктиваның гиперемиясы;
5. Шырышты қабаттардың құрғауы;
6. Тәбеттің жоғарлауы ;
7. Ринит ;
8. Сөзі ұғынықсыз;
9. Күрделі қимыл қызметтері және координациясы бұзылады ;
10. Либи́до және тәбеттің(қасқыр тәбеті) бірден жоғарлауы;
11. Қолданғаннан кейінгі жағымсыз әсерлер- созылмалы шаршағыштық және летаргия ;
12. Созылмалы лоқсу және құсу;
13. Бас ауру ;
14. $t^{\circ}\text{C}$ төмендеген, терісі ылғалды, салқын, мандайы тершең,
15. тахикардия (ЧСС 100 уд/мин), тахипноэ (ЧДД 30 в м),
16. Тілде қою қоңыр жабынды,ауызымен киімінен қатты тәтті иіс,шөлдеу,аштық

Гашишты тәуелділік дамуы:

1-ші СТАДИЯ

Психикалық тәуелділік- наркотикті табудың жолын іздестіреді.

- Гашишты шегу (систематический) жүйелене түседі.
- Толеранттылық жоғарылайды, күніне бірнеше рет қабылдауды қажет етеді..
- 1-ші стадияның ұзақтығы 2-5жыл.

2-ші СТАДИЯ

Гашишты шегу күніне бірнеше рет қайталанады.

- Физикалық тәуелділік қалыптасады.
- Нашақор адамның ойлауынша гашишпен масаю психикалық және физикалық жағынан рахаттану болады деп ойлаған.

3-ші СТАДИЯ

Гашишты жүйелі түрде қабылдағанда 10-жылдан соң дамиды.

- Гашишты күнде-күнде қабылдағанда.
- Гашишты қабылдасамаса адам еш нәрсе істей алмайды (деятельность).

- Гашишты шегетін адамдардың эмоциясы бірінен-біріне өте тез беріледі.
- Бұндай эмоциональды жағдайдағы адамдар өз эмоциясын тоқтата алмайды.

- **Интоксикациядан шыққан соң** - қозу жоғалады, әлсіздік, (*заторможенность*), АД төгер ешкім ол адамға соқтықпаса 10-12сағ ұйқыға кетеді. Ұйқысы мазасыз, ұйқыда сөйлейді, соған байланысты қозғалады.

Гашишты нашақорлықпен уланғандардың ұзақтығы бірнеше сағат.

- *өмендейді, қатты аштықты сезінеді.*
- Артық дозада қабылдағанда- ес бұзылыстары – есенгіреуден сопор, комаға дейін.
- Эпилепсия және психоз кезіндегі сияқты дірілдер байқалады.

- **Тәуелділік синдромы** – психикалық тәуелділік басым баолады Науқастар ойлау қаблетінің төмендеуінен қайтадан қолдануды бастайтынын айтады.
- **Болдырмау симптомы** – әлсіз физикалық тәуелділік және болдырмау синдромы тітіркенгіштік ұйқы уақытының ұзаруы тәбетінің жоғалуы, ұйқысыздық, тоңғыштық, тремор, тершеңдік, миалгия фотофобия анорекция.
- **Психикалық бұзылыстар-есту** және көру галлюцинациялармен қосылған галлюцинациялық көрністер ой ашықтығы симптомымен жүретін шизофрения тәріздес жағдайлар шизофренияға тән деперсонализация. Айқын депрессия және когнитивті қаблетінің жоғалуымен жүретін деменция.
- **Амнестикалық синдром**- фиксационды амнестикалық бұзылыстар резидуалды жағдайлар және психикалық бұзылыстар .
- Әлеуметтік оңашаланумен жүретін тұлғалық бұзылыстар-резидуалды апатия деперсонализациямен жүретін галлюцинаторлы
- Эпизоттармен шизофрения тәрізді психоздар
-

Салыстырмалы диагностика:

сиптомдары

гашиш

опий

Көңіл-күйі

тұрақсыз

эйфория

Эмоциональды
реакциясы

Эмоциональды
уайымның күшеюі

Жалқаулықты разылық
сезімі

Іс әрекеті

Импульсивті ұсамсыз

енжар

Интеллектуалды әрекеті
ерекшелігі

Қабылдау бұзылуы,
галлюцинация,
дервализация.

Таңдамалы қабылдау

Есі

есеңгіреу

бұзылмаған

Сөйлеуі

Көп сөйлеу

Түсінікті анық

Қозғалыс дәлдігі

жоқ

бұзылған

Ромберг сынамаcы

төзімсіз

төзімсіз

Мимикасы

тірілген

Ерекше айқын

Нистагм

Кейде анизикориямен
байқалады

жоқ

симптомдары

Тері және шырышты қабаты

гашиш

Бет мойын гиперемиясы,
ауыз бен тамақ құрғауы.
Склера инекциясы

опий

Бозғылт, құрғақ, мұрын
ұшы қышуы

ЖСЖ, АҚҚ, рефлекстері

Гипертензия,
гиперрефлексия,
тахикардия.

Гипотензия, брадикардия,
сіңірлі рефлексстердің
жоғарлауы.

қарашық

Ұлғайған, көздің
жылтырауы.

Миоз, фотореакция жоқ.

тремор

Қол треморы мүмкін

жоқ

Арнайы белгілер

Тілде қою қоңыр жабынды,
ауыз бен киімнен қатты
тәтті иіс, шөлдеу, аштық
сезімдер.

Тілдің түбінде ақ жабын,
сілекей қоймалжын ақ бор
тәрізді, ауыз бұрышанда
көпіршіктер.

Зерттелген материал

Алақанан, ауыз қуысынан
шайынды, қан.

Қан-10 мл,
Зәр – 150 мл

Химиялық қосылыстың
ағзада болу уақыты

Қанда – 8 сағ,
Ауыз қуысында – 1сағ,
саусақта – 3 сағ.

Қанда – 24 сағ,
Зәрде -48 сағ.

- **Асқынулары:**
- Гашишизмнің ең жиі асқынулары- **прогрессирленген психикалық, физикалық бұзылыстар, сананың бұзылыстары.**
Және де:
 - Дистрофикалық өзгерістер және бас миының нерв талшықтары мен басқа да бөліктерінің зақымданулары.
 - миокардиодистрофия,жүрек ритмі мен өткізгіштігінің бұзылыстары,
 - гепатит ,бүйретегі атрофия бүйрек жетіспеушілігі,
 - Көру нервісінің және сетчаткасының бұзылыстары,
 - Созылмалы бронхит, тыныс алу жолдарының шырышты қабатының рақалды өзгерістері.
 - Өлім көрсеткіші – жйі гашишизм асқынулары және суицидальды жағдайлар.

- **Қорытынды:**

Қорыта келе, әрбір адамның денсаулығы, болашағы өз қолында. Ондай заттарды қабылдар алдында арғы күнін ойлау керек. Себебі бір рет қолданса, тәуелділіктің қалай дамығанын білмей қалады.

A close-up photograph of a light pink rose with a blue text overlay. The rose is the central focus, showing its delicate petals and the center of the bloom. The background is dark, making the rose stand out. A blue rectangular box with a white border is positioned diagonally across the lower right portion of the image, containing the text "Назарларыңызға рахмет!!!".

**Назарларыңызға
рахмет!!!**